

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Marcus Lindström

Aktieägaravtalets bindande verkan

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Lotta Maunsbach

Termin: VT2013

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Metod och material	6
1.4 Forskningsläge	7
1.5 Disposition	8
2 AKTIEBOLAGETS GRUNDER	9
2.1 Aktiebolagets bakgrund	9
2.2 Aktiernas överlåtbarhet	10
2.3 Beslutsfattande i bolaget	11
3 AVTALSRÄTTENS GRUNDER	13
3.1 Avtalsfrihet och avtalsbundenhet	13
3.2 Undantag	13
4 AKTIEÄGARAVTALET	15
4.1 Aktieägaravtalets grunder	15
4.2 Separationsprincipen	16
4.3 Överlåtelsebindningar	17
4.4 Beslutsbindningar	19
5 ANALYS OCH SLUTSATSER	23
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	28

Summary

The shareholder agreement is a legal occurrence that lacks explicit statutory regulation. Therefore problems may occur in what way these agreements are legally binding upon the parties. This essay examines in which extent certain transfer obligations respectively decision obligations are binding upon the parties.

In company law there is a basic principle that the shares are freely transferable. Exceptions from this principle are only available under certain conditions. Furthermore, the members of the board have an obligation to act in the best interest of the company. With this obligation comes a liability to pay damages. In contract law there are fundamental principles that everyone should have the right to engage in a contract about anything, and especially that contracts are binding upon the parties. When these basic principles in the respectively branches of law collides, there is no clear answer to the legal situation and how the shareholder agreements are affected.

Deviations from the compulsory purchase regulation should be binding upon the parties, although the shareholder agreement is not binding upon the company. This is because the regulation mainly protects the shareholders themselves. The uncertainty is though greater when it comes to those kinds of decision obligations, which implies that a member of the board, who is also a party to the agreement, should act for any particular, when this is in conflict with the interest of the company. The relevant rules of the company law also protect external stakeholders, e.g. creditors. Furthermore the member of the board in this case can end up in a situation where it does not matter how he acts, because he will become liable to pay damages against either the company or the other parties of the shareholder agreement. Within the legal doctrine there are several different opinions about how these situations should be resolved. Nevertheless it is hard to determine what actually applies under the law and how a judicial proceeding would turn out.

Sammanfattning

Aktieägaravtalet är en rättslig företeelse som saknar uttrycklig reglering i lag. Problem kan därför uppstå vad gäller avtalens bundenhet mellan parterna. I denna uppsats undersöks i vilken utsträckning vissa överlåtelsebindningar respektive beslutsbindningar är bindande parterna emellan.

Inom associationsrätten finns en grundläggande tanke om att aktier skall vara fritt överlåtbara. Undantag från denna princip får endast göras under vissa förutsättningar. Vidare har styrelseledamöter en skyldighet att verka för bolagets bästa. Denna skyldighet är skadeståndssanktionerad. Inom avtalsrätten finns grundläggande tankar om att man skall få ingå avtal om vad man vill, och framförallt att avtal är bindande. När dessa båda rättsområdens grunder kolliderar är det oklart hur man skall lösa problemet, och vad som därmed gäller för aktieägaravtalen.

Det finns mycket som talar för att avsteg från tvångsinlösenreglerna är bindande mellan parterna, även om aktieägaravtalet inte är bindande gentemot bolaget. Detta eftersom regleringen i huvudsak tar sikte på att skydda aktieägarna själva. Större oklarhet råder vad gäller sådana beslutsbindningar som innebär att en styrelseledamot, tillika avtalspart, skall verka för något visst i styrelsen, när detta kommer i konflikt med vad som är det bästa för bolaget. De relevanta associationsrättsliga reglerna skyddar nämligen i stor utsträckning även externa intressenter, t.ex. borgenärer. Dessutom kan styrelseledamoten hamna i en situation där denne blir ersättningsskyldig oavsett vilket beslut som fattas, antingen gentemot bolaget eller gentemot de övriga avtalsparterna. Inom den juridiska doktrinen finns olika åsikter om hur problematiken skall lösas. Det är dock svårt att säga vad som faktiskt utgör gällande rätt, och hur en domstolsprövning av saken hade fallit ut.

Förord

Jag vill ta tillfället i akt att tacka min handledare Lotta Maunsbach för värdefulla tips och intressanta diskussioner. Jag vill även tacka alla som stöttat mig under arbetets gång.

Förkortningar

ABL

Aktiebolagslag (2005:551)

AvtL

Lag (1915:218) om avtal och andra
rättshandlingar på
förmögenhetsrättens område

HD

Högsta domstolen

NJA

Nytt juridiskt arkiv

Prop.

Proposition

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Aktieägaravtal ingås tämligen ofta, framförallt i privata aktiebolag. Många gånger är avtalen något som ägarna till mindre bolag, där samtliga ägare är verksamma, faller tillbaka på. Avtalen kan därmed ses som den rättshandling som hela samarbetet står och faller med.¹ Aktieägaravtal är en rättsfigur som är disciplinöverskridande på så sätt att dess hemvist till viss del är i associationsrätten och till viss del i avtalsrätten. Det rör sig med andra ord om en rättsfigur som tillhör två olika rättsområden, och där kollisioner mellan dessa områdens särskilda intressen därför inte är svåra att föreställa sig. Frågan är hur dessa kolliderande intressen skall lösas. Vad händer om en aktieägare överlåter sina aktier på ett sätt som enligt ett aktieägaravtal är förbjudet? Vad händer om en styrelseledamot, som ingått ett aktieägaravtal, inte följer instruktionerna i nämnda avtal därför att det strider mot bolagets bästa? Kan nämnda styrelseledamot bli ersättningsskyldig pga. avtalsbrott? Dessa problem, tillsammans med många andra, aktualiseras eftersom det saknas tydlig lagstiftning för aktieägaravtal. Dessutom berörs aktieägaravtal endast i mycket sparsam omfattning i förarbetena. Detta trots att aktieägaravtal är något som förekommer i stor omfattning. Denna uppsats har för avsikt att undersöka intressekollisioner av nämnda slag.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är huvudsakligen att undersöka i vilken utsträckning aktieägaravtal är bindande parterna emellan. Framställningen kommer att ta sikte på sådana avtalsbestämmelser som strider mot tvingande

¹ Stattin & Svernlöv, s. 20-21.

reglering i ABL. De frågor som närmare kommer att besvaras i uppsatsen är följande:

- Är överlåtelsebindningar bindande parterna emellan?
- Är beslutsbindningar bindande parterna emellan?

Uppsatsen är avgränsad på så sätt att den endast kommer att fokusera på svensk rätt och privata aktiebolag. Detta eftersom det framförallt är inom de privata aktiebolagen som problematiken med aktieägaravtalens bindande verkan är som störst. Dessutom sluts oftast avtalen när det finns en tämligen begränsad ägarkrets.²

Det finns många olika former av bestämmelser som kan tas in i aktieägaravtal, men jag har valt att fokusera min undersökning till ovan nämnda typer av bindningar. Vad gäller beslutsbindningarna har jag valt att undersöka de bindningar som tar sikte på att kontrollera beslutsfattandet i bolagets styrelse. För överlåtelsebindningarna kommer fokus att vara på sådana aktieägaravtal som avviker från reglerna om tvångsinlösen. Vidare kommer uppsatsen att fokusera på just de avtalsrättsliga respektive associationsrättsliga aspekterna av aktieägaravtalen. Jag kommer således att avgränsa mig bort från andra rättsområden som kan aktualiseras, t.ex. processrättsliga aspekter.

1.3 Metod och material

I denna uppsats har jag valt en traditionell rättsdogmatisk metod. Fokus ligger således på gällande rätt utifrån rättskällorna.³ Jag har valt att författa uppsatsen utifrån ett disciplinöverskridande perspektiv. I uppsatsen undersöks hur de båda rättsområdena associationsrätt respektive avtalsrätt påverkas av aktieägaravtalen.

² Stattin & Svernlöv, s. 11.

³ Strömholm, s. 9.

Ämnet för uppsatsen är inte föremål för någon direkt lagstiftning. De avtal som ingås mellan aktieägare innehåller dessutom vanligtvis skiljeklausuler varför praxis på området är sparsam. Av denna anledning har den naturliga utgångspunkten för arbetet varit att undersöka den juridiska doktrinen. Jag har även använt två rättsfall. I det ena, NJA 2011 s. 429, stämde rättsfrågan inte helt överens med frågeställningen för denna uppsats. Jag har dock valt att använda fallet för att dra analogivisa slutsatser till denna uppsats ämne. Utöver detta har vissa uttalanden i förarbeten använts.

1.4 Forskningsläge

Aktieägaravtal är något som funnits under lång tid. Problematiken kring denna typ av avtal har uppmärksamats i äldre litteratur. Ämnet behandlades i en akademisk avhandling av Carl Martin Roos i slutet av 1960-talet.⁴ Sedan dess har avtalsformen inte varit föremål för någon större uppmärksamhet i den juridiska doktrinen. Under de senaste åren har ämnet dock lyfts på nytt. Detta framförallt i och med den avhandling som författats av Niklas Arvidsson. Dennes arbete utgör, enligt Lindskog, en av de mest genomarbetade och teoretiskt penetrerande undersökningarna av aktieägaravtalen. Lindskog anser att avhandlingen utgör ett grundforskningsarbete på området.⁵ Utöver de ovan nämnda författarna har även Daniel Stattin bidragit till rättsvetenskapen på detta område under det senaste decenniet genom att behandla ämnet i såväl sin akademiska avhandling som i annan litteratur. I övrigt är det ett flertal personer som bidragit med diverse tidskriftsartiklar i ämnet, författade företrädesvis under de senaste åren.

⁴ Avhandlingens titel är ”Avtal och rösträtt”. Ämnet för avhandlingen fokuserar på aspekter av aktieägaravtalen som jag valt att inte fokusera på, varför detta verk inte kommer att användas. Det visar däremot på ämnets långa historia.

⁵ Lindskog, s. 288-289.

1.5 Disposition

Uppsatsen är disponerad på så sätt att först följer en allmän del. I denna allmänna del redogörs för grunderna i aktiebolagsrätten (kap. 2) respektive grunderna i avtalsrätten (kap. 3). Redogörelsen kommer att fokusera på de delar av de båda rättsområden som är aktuella för att få en förståelse för den problematik som aktieägaravtalen kan ge upphov till. Efter detta följer den särskilda delen där fokus ligger på själva aktieägaravtalen i sig (kap. 4). I denna särskilda del kommer redogöras för de kollisioner som kan uppstå mellan de intressen som redogjorts för i den allmänna delen. Detta för att avslutningsvis en analys skall genomföras (kap. 5). I analysen kommer jag att argumentera utifrån de åsikter som presenteras i den särskilda delen, men även sätta dem i sammanhang med grunderna som presenteras i den allmänna delen. Utifrån detta kommer jag att dra mina egna slutsatser om hur jag anser att gällande rätt bör vara utformad.

2 Aktiebolagets grunder

2.1 Aktiebolagets bakgrund

Aktiebolaget som associationsform har funnits sedan lång tid tillbaka i svensk rätt. Dess karakteristiska drag kännetecknas huvudsakligen av en avsaknad av personligt ansvar för bolagets ägare, aktieägarna. Istället för det personliga ansvaret föreligger en ordning där associationens kapital fungerar som ett skydd för bolagets ekonomiska förpliktelser, det s.k. aktiekapitalet.⁶

Avsaknaden av ett personligt ansvar skapar incitament för entreprenörer att bilda bolag och börja bedriva en verksamhet där de inte riskerar att förlora mer än det kapital som investerats i bolaget. Som framgår av motiven till ABL måste det bristande personliga ansvaret kompenseras av något annat för att en utomstående inte skall behöva ta alltför stora risker när rättshandlingar företas i förhållande till denna associationsform. Av denna anledning har lagregler införts till skydd för bl.a. borgenärer.

Grundläggande skydd för borgenärerna har ansetts vara en nödvändighet för att inte missbruk från ägarnas sida skall kunna uppstå, samt för att borgenärer skall kunna rättshandla under säkrare former med aktiebolaget.⁷

En typ av borgenärsskydd är kravet om ett minsta aktiekapital. Det konkreta värdet av aktiekapitalet som borgenärsskydd har dock kritiserats. Detta bl.a. därför att kapital motsvarande miniminivån snabbt kan förbrukas, varför det inte räcker till som skydd för borgenärerna.⁸ Skyddet framgår av 1 kap. 5 § ABL, där det idag stadgas ett krav om 50 000 kr som lägsta aktiekapital. Denna miniminivå halverades bara för några år sedan.⁹

Reglerna i ABL har till viss del olika karaktär beroende på vad de reglerar respektive skyddar. En traditionell indelning av reglerna är i fakultativa

⁶ Prop. 2004/05:85, s. 196.

⁷ Prop. 2004/05:85, s. 196-197.

⁸ Prop. 2009/10:61, s. 10-11.

⁹ Lag 2010:89.

respektive obligatoriska. De obligatoriska reglerna tar sikte på sådana normer i ABL som det inte är möjligt att göra avsteg från i bolagsordningen.¹⁰ Arvidsson förespråkar en indelning som dessutom skiljer de obligatoriska normerna i ytterligare två kategorier. Det finns, med denna terminologi, enkla obligatoriska normer och det finns absolut obligatoriska normer. De enkla obligatoriska normerna är det möjligt att göra avsteg från genom att samtliga aktieägare lämnar sitt samtycke till sådan avvikelse. De absolut obligatoriska normerna kan inte frångås, även om samtliga aktieägare lämnar sitt samtycke till det. Anledningen till detta är att de absolut obligatoriska normerna avser att skydda andra intressenter än aktieägarna själva. Den typ av intressenter det kan röra sig om är t.ex. borgenärer.¹¹

2.2 Aktiernas överlåtbarhet

I 4 kap. 7 § ABL kommer principen om aktiens fria överlåtbarhet till uttryck. Denna princip utgör ett minoritetsskydd.¹² Tanken är att det inte skall finnas några hinder att överlåta eller förvärva aktierna i ett bolag. Det finns dock vissa undantag från denna regel. Exempelvis finns möjligheten till tvångsinlösen av minoritetsaktier, enligt 22 kap. 1 § ABL. För att motverka dödlägen och främja ett effektivt företagande har denna bestämmelse införts. Den begränsar den fria överlåtbarheten på så sätt att en majoritet med mer än 90 % av aktierna i bolaget kan tvinga en minoritet med 10 % eller mindre av aktierna att överlåta dessa minoritetsaktier till majoritetsägaren. Minoritetsägaren har samtidigt en rättighet att kunna kräva att få sina minoritetsaktier inlösta av majoritetsägaren, om ägarförhållandena är desamma som ovan.

Skälen till tvångsinlösenregleringen är att när en minoritetsägare inte äger mer än 10 % av aktierna är denna ägare i en utsatt situation, eftersom många

¹⁰ Nerep & Samuelsson, s. 5-7.

¹¹ Arvidsson, s. 240-241.

¹² Prop. 2004/05:85, s. 250.

av minoritetsskyddsreglerna inte är tillämpliga. Regleringen ger minoritetsägaren en möjlighet att ta sig ur situationen, genom att tvinga majoritetsägaren att lösa in minoritetsaktierna. Motiven till majoritetens rätt att lösa in minoritetsaktierna handlar framförallt om att upprätthålla rationella ägarförhållanden och ett sunt näringsliv. Vissa frågor kräver enhälliga beslut av aktieägarna, varför en minoritetsägare på så sätt kan bli problematisk för en majoritet.¹³

2.3 Beslutsfattande i bolaget

Av 8 kap. 4 § ABL framgår att det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen i bolaget. I förarbetena påpekas att styrelsen inte enbart har kompetens att fatta beslut rörande bolagets förvaltning, utan att ansvaret även inbegriper en skyldighet att förvalta bolaget på ett ändamålsenligt vis.¹⁴ Styrelsens ansvar för förvaltningen av verksamheten är skadeståndssanktionerad på så sätt att om styrelsen handlar culpöst och detta handlande leder till skada för bolaget, så har styrelsen ett ersättningsansvar för den uppkomna skadan. Detta ersättningsansvar följer av 29 kap. 1 § ABL.

Skall en klassificering ske av styrelsens plikt att verka för bolagets bästa torde den närmsta lösningen vara att klassificera ordningen som absolut obligatorisk. Detta är åtminstone vad Lindskog anser gäller för denna styrelsens skyldighet.¹⁵

Det normala för aktiebolag torde vara att skapa vinster för aktieägarna. Detta är många gånger bolagets syfte. I ABL har en presumtionsregel tagits in i 3 kap. 3 §. Av denna presumtionsregel framgår att om bolaget skall ha ett annat syfte än att vinstmaximera, så skall detta syfte framgå av bolagsordningen. Denna regel skapar ett skydd för såväl aktieägarna som

¹³ Prop. 2004/05:85, s. 437-438.

¹⁴ Prop. 1997/98:99, s. 79-80.

¹⁵ Lindskog, s. 282-283.

externa intressenter av sådan innebörd att ledningsorganen, dvs. VD respektive styrelse, inte får använda bolagets resurser på ett sätt som normalt inte främjar vinsten till aktieägarna.¹⁶ Arvidsson definierar denna tanke om vinstmaximering på så sätt att ledningen hela tiden skall verka för de beslut som i varje given situation ger så mycket vinst som möjligt till aktieägarna. I situationer när förluster är oundvikliga skall ledningen istället verka för att dessa begränsas i så stor utsträckning som möjligt.¹⁷

¹⁶ Prop. 2004/05:85, s. 219.

¹⁷ Arvidsson, s. 84.

3 Avtalsrättens grunder

3.1 Avtalsfrihet och avtalsbundenhet

Avtalsrätten är ett rättsområde med tämligen begränsad kodifierad reglering. Utgångspunkten för AvtL har varit köpeavtalet. Utöver AvtL:s reglering finns dock en mängd regler till följd av vad som brukar betecknas som allmänna avtalsrättsliga principer. Dessa principers exakta innebörd är inte lika tydliga som de lagreglerade normerna. De anses dock utgöra grundsatser inom avtalsrätten.¹⁸

Bland de allmänna avtalsrättsliga principerna finns tankarna om avtalsfrihet respektive avtalets bindande verkan mellan parterna. Avtalsfriheten handlar om att man, som utgångspunkt, skall få ingå avtal med vem man vill och att man skall få ingå avtal om vad man vill. Avtalsbundenheten innebär helt enkelt att det som följer av avtalet skall gälla mellan parterna. Att avtal skall vara bindande är något som varit en grund i avtalsrätten under lång tid. Ordningen har motiverats på olika sätt under olika tider. Det har alltid varit en naturlig tanke att upprätthålla avtalet genom rättsliga remedier. Avtalsbundenheten leder till att såväl det privata som det kommersiella rättslivet kan fungera tillfredställande. Den skapar ordning och reda parterna emellan. Principen är dock inte absolut, utan det är möjligt att frångå avtalsinnehållet i vissa situationer och under vissa förutsättningar.¹⁹

3.2 Undantag

En möjlighet att frångå ett avtals innehåll är med stöd av den avtalsrättsliga principen att ett avtal som strider mot lag är ogiltigt. Detta är alltså ytterligare en sådan grund inom avtalsrätten som saknar uttrycklig reglering, varför dess exakta innebörd inte är helt klar. Som utgångspunkt kan konstateras att inte alla avtal som strider mot någon lagstadgad regel kan

¹⁸ Grönfors & Dotevall, s. 22.

¹⁹ Ramberg & Ramberg, s. 29-30.

ogiltigförklaras med stöd av denna princip. Utgångspunkten torde snarare vara att avtalet blir ogiltigt när det agerande som följer av avtalet är straffbart.²⁰ Det lagstadgade förbudet och dess rättsverkningar kan även framgå uttryckligen, t.ex. framgår av konsumentköplagen att avtalsvillkor som är till nackdel för konsumenten i förhållande till vad som följer av konsumentköplagen inte är bindande mellan parterna.²¹ I NJA 1997 s. 93 prövades vad som gäller för avtal som strider mot ett legalt förbud men där avtalets ogiltighet inte framgår av den aktuella bestämmelsen. HD konstaterade då att det måste göras en prövning i varje enskilt typfall. De faktorer som skall beaktas är syftet med lagregeln som avtalet strider mot och i vilken utsträckning man kan argumentera för att det behövs en ogiltighetspåföljd för att lagregeln skall åtföljas. Dessutom skall beaktas vilka konsekvenser en ogiltighetsförklaring kan medföra.

Ramberg och Ramberg beskriver en aspekt av denna princip på så sätt att även om ett avtalsvillkor inte kan upprätthållas pga. att det strider mot ett legalt förbud, så kan sanktioner ändå aktualiseras. Detta på så sätt att motparten har rätt till skadestånd pga. avtalsbrott eftersom avtalet inte blivit fullgjort enligt dess innehåll.²²

En annan möjlighet att frångå viss eller vissa bestämmelser i ett avtal är att tillämpa den allmänna avtalsrättsliga generalklausulen, vilken är lagstadgad i 36 § AvtL. Jämkning med stöd av denna bestämmelse kan ske med anledning av att ett avtalsvillkor är oskäligt, bl.a. av hänsyn till senare inträffade förhållanden eller omständigheterna i övrigt kring avtalet. Vid bestämmelsens tillkomst gav föredragande statsråd stöd för utredningens exempel på när jämkning kan vara lämpligt vad gäller sanktionsfrågor. Det exempel som gavs innebar att jämkning lämpar sig för att sätta ned viten med anledning av att det uppstått en situation som varit oförutsedd eller oväntad.²³

²⁰ Adlercreutz & Gorton, s. 298.

²¹ 3 § konsumentköplagen (1990:932).

²² Ramberg & Ramberg, s. 205.

²³ Prop. 1975/76:81, s. 110.

4 Aktieägaravtalet

4.1 Aktieägaravtalets grunder

Aktieägaravtalet är ett avtal som ingås mellan aktieägarna. Det är med andra ord ett avtal mellan ägarna i sig, och inte ett avtal mellan å ena sidan ägarna och å andra sidan bolaget. Denna typ av avtal kan träffas mellan såväl samtliga aktieägare som en begränsad del av aktieägarkretsen. Avtalen sluts för att reglera vissa typer av mellanhavanden mellan parterna. Avtalen används helt enkelt för att styra bolagets verksamhet eller dess rättsliga förhållanden.²⁴

Aktieägaravtal är en rättslig företeelse som saknar lagreglering. Det innebär bl.a., såsom Arvidsson påpekar, att någon form av legaldefinition inte finns.²⁵ I förhållande till bolagsordningen och ABL kan aktieägaravtalet ses som en form av kompletterande normering. Anledningen till att ägarna många gånger väljer att reglera mellanhavanden genom ett aktieägaravtal istället för i bolagsordningen kan vara att ägarna inte vill att de förhållanden som är aktuella skall registreras hos Bolagsverket. Så snart bolagsordningen registreras hos Bolagsverket blir ju allt dess innehåll offentligt.

Aktieägaravtalet bidrar därför med att hålla vissa förhållanden i relationen mellan ägarna borta från det offentliga rummet.²⁶ Vidare förekommer regleringar av sådana former av mellanhavanden som inte är tillåtna att ha i en bolagsordning. I de fallen är aktieägaravtalet det enda möjliga sättet att reglera dessa förhållanden.²⁷ Kansmark och Roos menar också på att aktieägaravtalen används för att hantera konfliktfyllda situationer i aktiebolag. Det kan t.ex. röra sig om att lösa problem med inlåsnings effekter och dödlägen.²⁸

²⁴ Stattin & Svernlöv, s. 19-20 och s. 25.

²⁵ Arvidsson, s. 59.

²⁶ Stattin & Svernlöv, s. 19-22.

²⁷ Stattin, s. 258.

²⁸ Kansmark & Roos, s. 20.

Aktieägaravtal kan ta sikte på många olika typer av bestämmelser. Det är dock vanligt att aktieägaravtalen reglerar formerna för aktiernas överlåtelse ur olika aspekter. Även beslutsfattandet i bolaget är ett vanligt föremål för reglering i denna rättsliga företeelse. De avtalsbestämmelser som tar sikte på aktiernas överlåtbarhet på olika sätt benämner Arvidsson överlåtelsebindningar. De typer av bestämmelser som istället reglerar beslutsfattandet i bolaget benämner Arvidsson beslutsbindningar. Överlåtelsebindningarna rör ofta skyldigheter som korresponderar med den rättighet som annars följer av ABL och regleringen kring aktiens fria överlåtbarhet i 4 kap. 7 § ABL. Det kan röra sig om att påverka möjligheten att utnyttja minoritetsskydd, t.ex. tvångsinlösen, men även under vilka förutsättningar som en aktieägars aktier får, måste eller är förbjudna att överlåtas. Beslutsbindningar kan reglera hur aktieägarna skall rösta i vissa frågor på bolagsstämman. Vidare kan beslutsbindningar ha som ändamål att styra något av bolagets organ, t.ex. styrelsen. De kan då ta sig uttryck på så sätt att styrelseledamoten, som tillika är aktieägare, förbinder sig att verka för ett visst intresse eller att rösta på visst sätt i vissa närmare angivna frågor. Detta sker då i denne persons egenskap av styrelseledamot.²⁹

4.2 Separationsprincipen

Associationsrättens respektive avtalsrättens innehåll styr hur aktieägaravtalen påverkar respektive rättsområde. Att separera dessa rättsområden går in under vad som betecknas som separationsprincipen³⁰. Tanken med separationsprincipen är just att åtskilja de båda rättsområdena från varandra, samt att därigenom låta de vara opåverkade av varandra. Detta innebär att associationsrätten inte kan påverkas av avtalsrätten, dvs. avtal kan inte påverka aktiebolagsrätten om stöd för avtalets inverkan inte finns i ABL. På samma sätt leder separationsprincipen till att avtalsrätten inte skall kunna påverkas av associationsrätten. Det finns dock undantag

²⁹ Arvidsson, s. 13-14.

³⁰ Principens rättskällestöd finns bl.a. i NJA 2011 s. 429, där HD uttryckligen refererade till principen.

från denna tanke om en strikt uppställd separationsprincip. Detta gäller framförallt ur aspekten om hur associationsrätten kan påverka avtalsrätten, dvs. den avtalsrättsliga separationsprincipen.³¹ Ramberg definierar separationsprincipen som:

*"Distinktionen mellan aktieägaravtalets avtalsrättsliga verkningar och de bolagsrättsliga reglerna [...]"*³²

Separationsprincipens tanke att skilja de båda rättsområdena åt ger upphov till den problematik som kan uppstå med aktieägaravtal. Separationen leder till att rättsområdenas grundläggande intressen kolliderar när uttrycklig lösning på intresse motsättningen saknas. Föremålet för denna uppsats leder till att separationsprincipen är som mest intressant i förhållande till de obligatoriska normerna i ABL.

4.3 Överlåtelsebindningar

I motiven till ABL framgår uttryckligen att överlåtelsebindningar i aktieägaravtal inte skall kunna binda bolaget. Regeringen påpekar i detta sammanhang det faktum att om aktieägaravtalet inte följs så kan sanktioner aktualiseras med anledning av avtalsbrottet. Det kan således bli aktuellt att föra en skadeståndstalan med anledning av ett avtalsbrott, alternativt att kräva ut ett vite som följer av aktieägaravtalet. Däremot skall inte avtalet få någon effekt gentemot bolaget.³³ I samma förarbete påpekade även Lagrådet den problematiska ordning som infinner sig med ekonomiska sanktioner som t.ex. viten eller skadestånd när avtalen är bindande mellan parterna. Sanktionerna kan nämligen leda till att avtalen i praktiken följs, dvs. effekten gentemot bolaget blir samma som om avtalet även hade bundit bolaget.³⁴

³¹ Arvidsson, s. 277.

³² Ramberg, s. 32.

³³ Prop. 2004/05:85, s. 251.

³⁴ Prop. 2004/05:85, s. 1397.

NJA 2011 s. 429 behandlar frågan om bundenhet kring överlåtelsebegränsningar i aktieägaravtal. Målet rörde närmare bestämt frågan om möjligheterna till avstående från tvångsinlösen enligt 22 kap. ABL. Omständigheterna i målet var enligt följande. Bolag A och bolag B ägde hälften vardera av aktierna i bolag C. I avtal mellan parterna framgick att A skulle ha rätt att lösa in samtliga B:s aktier förutom en ("Aktien"), om vissa omständigheter skulle uppstå som innebar ett dödläge i bolaget. Efter en tids samarbete uppstod ett dödläge, varpå A inlöste samtliga B:s aktier förutom Aktien. Efter detta förfarande, när alltså A ägde samtliga aktier förutom en, inledde A ett tvångsinlösensförfarande enligt 22 kap. 1 § ABL. A hävdade rätt till tvångsinlösen eftersom A ägde mer än 90 % av samtliga aktier i C. B väckte talan mot A med yrkande bl.a. om att domstolen skulle fastslå att A saknade rätt att tvångsvis inlösa Aktien. B menade på att A, genom avtalet mellan parterna, avstått från rätten att genomföra ett tvångsinlösensförfarande av Aktien. Rättsfrågan i målet rörde med andra ord om regleringen av tvångsinlösen enligt 22 kap. ABL är av sådant slag att ett aktieägaravtal utgör hinder för ett inlösenförfarande.

HD konstaterade att huvudregeln vad gäller aktieägaravtal är att dessa avtal bara binder parterna men inte aktiebolaget. Detta motiverades med en hänvisning till separationsprincipen. Enligt separationsprincipen, hävdade HD, blir inte ett bolag bundet av ett aktieägaravtal om det inte finns uttryckligt lagstöd för att så skall ske.

HD påpekade även att det av motiven till lagen framgår att det finns en viss flexibilitet för aktieägarna. Däremot krävs att det även finns vissa regleringar i ABL som är av obligatorisk karaktär. Vissa frågor bör nämligen inte överlämnas åt aktieägarna själva att styra över. Den typ av frågor som inte bör omfattas av aktieägarnas egen flexibilitet, menade lagstiftaren, är framförallt frågor rörande tredje mans intressen och skydd. Detta innebär att regler som är uppställda för att skydda tredje mans intressen inte skall kunna få åsidosättas av aktieägarna själva, t.ex. genom

föreskrifter i bolagsordningen.³⁵ HD konstaterade slutligen att syftena med tvångsinlösensförfarandet skulle förfelas om det skulle vara möjligt att avstå från denna rätt med bindande verkan gentemot bolaget. Detta bl.a. eftersom regleringen utgör ett skydd som är ägnat att tillgodose ändamålsenliga ägarförhållanden inom näringslivet i stort. Det finns därmed andra intressen inblandade än enbart aktieägarnas egna intressen.

Innebörden att aktieägaravtalet saknar aktiebolagsrättslig verkan i just tvångsinlösensförfaranden är närmare bestämt att avtalet inte är bindande i själva förfarandet. När en prövning av om förutsättningar för tvångsinlösen föreligger skall således avtalet inte beaktas och utgör därmed inte hinder för att fullfölja förfarandet. Av NJA 2011 s. 429 är det tydligt att aktieägaravtal saknar aktiebolagsrättslig verkan i tvångsinlösensförfaranden. Dessvärre berörde HD inte frågan om aktieägaravtalens bundenhet mellan parterna.

Sjöberg konstaterar att det inte finns något i domskälen som indikerar att avtalsbundenhet mellan parterna inte skulle föreligga bara för att aktieägaravtalet strider mot obligatoriska regler i ABL. Sjöberg tolkar domskälen i NJA 2011 s. 429 t.o.m. så långt att han menar på att HD har utgått från att aktieägaravtal är bindande mellan parterna. Detta gäller även när de saknar aktiebolagsrättslig verkan pga. att de strider mot obligatoriska regler i ABL. Vidare menar Sjöberg att det skulle vara möjligt att på förhand bestämma ett lösenbelopp som skulle vara bindande mellan parterna, även för det fall att aktieägaravtalet i sig inte är aktiebolagsrättsligt bindande. Detta lösenbelopp skulle då kunna ställas så högt att det praktiskt sett blir omöjligt för någondera parten att påkalla tvångsinlösen.³⁶

4.4 Beslutsbindningar

Det finns ett intresse för aktieägarna att påverka just styrelsen, enligt Stattin. Detta eftersom styrelsen ansvarar för bolagets verksamhet, och att en stor

³⁵ Prop. 2004/05:85, s. 202.

³⁶ Sjöberg, s. 156-157.

del av bolagets uppgifter sköts i detta organ. Att kunna påverka styrelsen torde därför kunna innebära ett effektivt kontrollinstrument.³⁷ Detta är dock inte helt oproblematiskt. Som nämnts ovan skall styrelseledamöterna agera för bolagets bästa. Styrelsen får således inte agera för en eller flera styrelseledamöters bästa med anledning av ett eventuellt aktieägaravtal som de ingått.

En aspekt av aktieägaravtal som tar sikte på beslutsbindningar gentemot styrelsen är dess bindande verkan mellan parterna. I detta perspektiv är det framförallt möjligheten till skadestånd alternativt vite som är intressant. För att återge den tidigare nämnda utgångspunkten som länge varit rådande i Sverige så saknar aktieägaravtalet verkan gentemot bolaget men är bindande mellan parterna.³⁸ Denna devis kan leda till problematiska följder vad gäller bindningar av styrelseledamöters agerande inom styrelseorganet. Detta med anledning av den skadeståndssanktionerade plikten en styrelseledamot har att alltid, i egenskap av styrelseledamot, agera för bolagets bästa. Det kan således uppstå situationer där ett agerande, t.ex. ett beslutsfattande i en viss fråga, strider mot intresset för bolagets bästa men är förenligt med aktieägaravtalet. Fattas det aktuella beslutet kommer styrelseledamoten således bli skadeståndsskyldig i förhållande till bolaget. Om beslutet inte fattas aktualiseras visserligen inte skadeståndsskyldigheten enligt 29 kap. ABL. Däremot strider agerandet istället mot aktieägaravtalet, och sanktioner kan därmed utlösas med anledning av att ett avtalsbrott föreligger mot aktieägaravtalet. Det uppstår minst sagt en problematisk situation för styrelseledamoten när dessa omständigheter föreligger.

Regeringen har gett uttryck för att bolagsorganen skall ha fasta grunder i sina funktionssätt. Detta är en av anledningarna till varför regleringen kring i vilken utsträckning stämмоanvisningar kan meddelas finns.³⁹ Stattin menar att detta uttalande inte enbart skall beaktas vad gäller anvisningar från högre bolagsorgan, utan att det är ett uttryck för hur styrelsen fungerar

³⁷ Stattin, s. 261-262.

³⁸ Kansmark & Roos, s. 29.

³⁹ Prop. 1975:103, s. 236.

rent generellt. Bolagsstämman kan således meddela vissa anvisningar till styrelsen, men i övrigt skall styrelseledamöterna handla efter sitt eget fria skön. Av denna anledning anser Stattin att aktieägaravtal inte är bindande för bolaget, och att de därmed saknar aktiebolagsrättslig verkan.⁴⁰

Stattins uppfattning är att denna typ av aktieägaravtal, som utgångspunkt, är bindande mellan parterna. Däremot anser Stattin att beslutsbindningen bör jämkas. Detta för att komma till rätta med problematiken som styrelseledamoten, tillika avtalsparten, annars ställs inför. Denna lösning ligger i linje med att man på så sätt upprätthåller styrelsens fristående roll. Detta är vad Stattin ovan åberopat som en viktig grund i styrelsens arbete och anledningen till varför beslutsbindningarna inte skall binda bolaget.⁴¹

Arvidsson är av delvis annorlunda uppfattning än Stattin. Arvidsson företräder en åsikt som går än längre och som innebär att aktieägaravtal som binder styrelsen, i de situationer när avtalet strider mot absolut obligatoriska normer, aldrig kan upprätthållas på det obligationsrättsliga planet. När styrelsen har skyldigheter som skall tillgodose intressen hos externa parter menar Arvidsson på att åtaganden som strider mot ABL:s föreskrifter aldrig kan vara bindande ens parterna emellan. Arvidsson menar på att det är viktigt att styrelseledamoten är och förblir fri från eventuella avtalsrättsliga förpliktelser när ledamoten i fråga skall avgöra vad som är bäst för bolaget.⁴²

Lindskog är inte främmande för att kunna upprätthålla en situation där en person har åtaganden som är ekonomiskt sanktionerade och som kolliderar med andra ekonomiskt sanktionerade plikter. Han ser ett avtalsbrott som ett handlande vilket inte i sig är oetiskt eller otillåtet. Han menar istället att det endast får vissa ekonomiska konsekvenser som personen i fråga helt enkelt får anpassa sig efter. Lindskog tar ett exempel där en aktieägare har en skyldighet, enligt ett aktieägaravtal, att medverka till verkställighet av ett

⁴⁰ Stattin, s. 262-263.

⁴¹ Stattin, s. 263-265.

⁴² Arvidsson, s. 285-286.

stämmobeslut. Om aktieägaren medverkar till verkställigheten riskerar denne skadeståndsansvar enligt 29 kap. ABL. I denna situation ifrågasätter Lindskog varför skadeståndsansvaret enligt ABL skulle vara ett skäl att befria aktieägaren från de plikter denne åtagit sig genom aktieägaravtalet. Lindskog uttrycker:

”[...] om en avtalspart har åtagit sig att göra något som han inte får göra, behöver inte det vara ett skäl att befria honom från åtagandet.”⁴³

Sjöman ställer sig frågandes till om det verkligen skall vara så att en styrelseledamot inte skall kunna åta sig att agera på visst sätt i ett aktieägaravtal, och att detta avtal inte skall kunna upprätthållas mellan parterna. Han lyfter fram att det ur ett bolagsrättsligt perspektiv kan vara lämpligt att inte upprätthålla bundenheten. Däremot är det viktigt att man beaktar intresset av avtalsbundenhet. Detta är något som talar för att avtalsförhållandet skall bestå.⁴⁴

⁴³ Lindskog, s. 284.

⁴⁴ Sjöman, s. 59.

5 Analys och slutsatser

Utifrån vad som ovan angetts kan konstateras att rättsläget är oklart vad gäller aktieägaravtals bindande verkan mellan avtalsparterna. Indikationer finns på att företrädesvis överlåtelsebindningar torde vara obligationsrättsligt bindande i större utsträckning än vad beslutsbindningar är. Det är dock svårt att generalisera vad som gäller för alla typer av bestämmelser som faller in under de båda kategorierna. Av denna anledning kommer jag i mina slutsatser endast att fokusera på de bindningar som innebär avsteg från tvångsinlösenregleringen respektive direktiv till styrelsen. Jag gör därmed inte anspråk på att samma sak gäller för alla typer av bestämmelser som kan falla in under de båda kategorierna.

Vad gäller möjligheten att reglera i vilken utsträckning aktieägare får utnyttja tvångsinlösensinstitutet anser jag att det finns stöd för att dessa bestämmelser är fullt ut bindande mellan parterna. Även om tvångsinlösenregleringen ur vissa aspekter tar hänsyn till andra intressen än enbart aktieägarnas egna, anser jag att detta endast är i en begränsad omfattning. Dessa intressen bör därför inte få ett så stort genomslag att det inte skall vara möjligt att reglera frågorna i ett aktieägaravtal med bundenhet mellan parterna.

Av motiven till ABL talar mycket för att överlåtelsebindningar skall vara bindande mellan parterna. Som tidigare nämnts har Lagrådet dock väckt frågetecken kring obligationsrättslig bundenheten mellan parterna. Anledningen är framförallt att höga avtalsviten kan leda till att överlåtelsebindningar alltid följs. Den reella effekten av bundenhet mellan parterna kan därmed bli densamma som om även bundenhet gentemot bolaget föreligger. Som HD kom fram till i NJA 2011 s. 429 skulle en bundenhet för bolaget leda till att syftena med ABL förfelas. Jag anser dock att aktieägaravtal som rör tvångsinlösen bör vara bindande mellan parterna. Denna åsikt får stöd av Sjöberg. Sjöberg är generellt för obligationsrättslig

bundenhet. Denne påpekar ju även uttryckligen att ett på förhand bestämt lösenbelopp skall vara bindande. Har detta lösenbelopp ställts högt ser jag inte varför man inte skulle kunna likställa det med ett avtalsvite. Jag ser det som en lämplig ordning att upprätthålla bl.a. sanktionsregleringar som följer av avtalet. Detta även om bestämmelsen eventuellt indirekt kan leda till att syftet med tvångsinlösensförfarandet påverkas. Att ge aktiebolagsrätten så stor påverkan på avtalsfriheten respektive avtalsbundenheten, att något som eventuellt genom ett indirekt förfarande kan påverka vad lagstiftaren aktivt valt att inte reglera, anser jag inte vara en lämplig ordning. Avtalsrättens regler måste i detta avseende få företräde framför sådant som bl.a. rationella ägarförhållanden i näringslivet.

Om man ser till den typ av beslutsbindningar som innebär att en styrelseledamot åtar sig att verka för något visst i styrelseorganet, anser jag att bundenhet skall föreligga mellan parterna. Detta innebär att man åtminstone borde kunna upprätthålla eventuella viten eller i övrigt kräva skadestånd med anledning av avtalsbrott. Denna åsikt har inte fullt stöd i rättskällorna. Exempelvis anser Arvidsson att denna typ av avtal skall betraktas som ogiltig, medan Stattin menar att man åtminstone borde jämka avtalet för att någon ersättningsskyldighet pga. avtalsstridigt agerande inte skall aktualiseras. Detta krävs, enligt författarna, för att upprätthålla aktiebolagets funktionssätt och låta styrelsen vara fristående. Jag håller med författarna om att deras respektive lösningar leder till att bolagets intresse tillvaratas på bästa sätt. Om t.ex. ett högt avtalsvite fortfarande är bindande kan det leda till att styrelseledamoten i fråga styrs av aktieägaravtalet. Framförallt om det är svårt att visa på den skada som bolaget lider av det beslut som inte ligger i linje med bolagets bästa.

Att kategorisera styrelseledamöternas skyldighet att verka för bolagets bästa som absolut obligatorisk finner jag lämpligt. Det skapar en trygghet för externa intressenter. Detta på så sätt att aktieägarna inte kan frångå vinstmaximeringsprincipen genom att samtliga aktieägare går samman och beslutar att följa ett aktieägaravtal, och på så sätt binder bolaget utifrån

preferenserna som följer av ett avtal som inte är känt för några andra än avtalsparterna själva.

Jag anser dock inte att den nu aktuella typen av beslutsbindning kan ogiltigförklaras därför att den strider mot lag. Något uttryckligt lagstöd för ogiltighet saknas ju som bekant. Vidare anser jag inte att man kan hävda, med stöd av de kriterier som HD ställt upp i NJA 1997 s. 93, att stöd för ogiltighet finns. Syftet med att styrelsen inte skall påverkas av andra intressen är att upprätthålla dess fristående roll och säkerställa dess fria skön i varje beslutssituation. Det utgör därmed en trygghet för externa parter. Däremot är jag tveksam till om det finns ett tillräckligt stort behov av en ogiltighetspåföljd. Konsekvenserna av ogiltighet kan bl.a. bli att aktieägaravtalen utnyttjas, då en av parterna vet att det inte är bindande. Godtroende medkontrahenter kan därmed drabbas väldigt negativt i dessa fall. Jag anser därför inte att det finns tillräckligt starkt stöd för att undantaget skall kunna aktualiseras i dessa situationer.

Jag anser det inte heller vara en lämplig ordning att jämka den aktuella bestämmelsen i avtalet. Avtalsparterna bör kunna förutse att den aktuella situationen kan uppstå, dvs. att bolagets bästa inte är förenligt med avtalet. Att en sådan situation varit oförutsedd eller oväntad vid avtalets ingående tycker jag därför inte att man kan hävda. Att kräva jämkning av avtalet torde därför inte vara möjligt, åtminstone inte som regel.

Ett aktieägaravtal där t.ex. en styrelseledamot åtagit sig att agera för något visst kan vara utformad på så sätt att styrelseledamoten i ett inledande skede erhållit någon form av förmån, i utbyte mot att sedermera verka för att bolaget skall agera på visst sätt. Att i detta senare skede helt utesluta att avtalet skall gälla mellan parterna, framförallt när det rör ekonomiska följder av att ett avtalsbrott föreligger, anser jag inte vara lämpligt. Det ger upphov till att aktieägaravtalet kan komma att utnyttjas opportunistiskt av den aktuella styrelseledamoten, om ledamoten vet att avtalet inte är

bindande. Att avtalet strider mot vad som följer av en absolut obligatorisk norm i ABL skall inte påverka avtalsbundenheten i detta sammanhang.

Jag anser det inte olämpligt att upprätthålla en situation där en person blir ersättningsskyldig antingen pga. reglerna i 29 kap. ABL eller pga. vad som följer av ett aktieägaravtal. Jag anser Lindskogs åsikt för denna typ av situation vara den mest lämpliga. Varför skall man skydda den som frivilligt ingått ett avtal? Att det kan leda till att säkerheten för aktiebolagets externa intressenter i viss mån försvagas förnekar jag inte. Risken att en styrelseledamot i dessa situationer oftare kommer att följa aktieägaravtalet än agerandet för bolagets bästa, jämfört med om avtalet helt och hållet ogiltigförklarades, är uppenbar. Däremot anser jag inte att aktiebolagsrättens borgenärsskydd är något som skall få inskränka bundenheten av ett ingånget avtal på så sätt som bl.a. Arvidsson och Stattin förespråkar.

Precis som noterats ovan är borgenärsskyddet i svensk aktiebolagsrätt i vissa avseenden svagt. Detta utgjorde en av anledningarna till varför lagstiftaren ansåg det möjligt att halvera nivån om lägsta aktiekapital i privata aktiebolag. Jag finner det olämpligt att frångå två av rättsväsendets mest grundläggande principer, avtalsfrihet respektive avtalsbundenhet, till förmån för skyddsintressen inom aktiebolagsrätten på detta sätt. Att avtal skall vara bindande är något som under lång tid utgjort en civilrättslig grund i varje välutvecklad rättsstat. Att inskränka dessa båda grundläggande tankar kan motiveras under vissa förutsättningar. Jag anser det däremot inte vara en lämplig ordning att inskränka dem till förmån för ett ökat skydd inom aktiebolagsrätten. Framförallt inte i tider när lagstiftaren väljer att inskränka intressenternas skydd inom ABL, för att försöka öka användningen av associationsformen i fråga. Aktiebolagsrätten har många olika sätt att laborera med skydd för att väga upp de risker en utomstående tar på sig vid ingåendet av rättshandlingar med aktiebolaget. Externa intressenter skall inte erbjudas skydd genom inskränkningar i avtalsrätten, skyddet skall i första hand erbjudas genom regleringar inom aktiebolagsrätten.

Även om denna typ av aktieägaravtal inte skulle vara obligationsrättsligt bindande pga. att det strider mot lag, följer att ersättning kan utgå pga. avtalsbrott, enligt Ramberg och Ramberg. Min åsikt är att ett avtalat vite också borde kunna vara bindande i dessa situationer. Den huvudsakliga anledningen till varför avtalet inte skall vara bindande är att den avtalsbrytande parten inte skall behöva riskera att drabbas av ekonomiska sanktioner när denne agerar för bolagets bästa. Det skulle i så fall leda till att styrelseledamoten i fråga faktiskt agerar för bolagets bästa. Kan man ändå föra en skadeståndstalan pga. avtalsbrott kan man lika gärna upprätthålla vitet mellan parterna. Det är ju till för att förenkla när ett avtalsbrott föreligger, i förhållande till en vanlig skadeståndstalan pga. avtalsbrott.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det är oklart hur utgången i en domstolsprocess rörande aktieägaravtalens obligationsrättsliga verkan hade blivit. Mycket tyder på att aktieägaravtal som gör avsteg från tvångsinlösenreglerna är bindande mellan parterna. Detta är något jag anser lämpligt och som jag tycker har ett någorlunda klart stöd i rättskällorna. Vad gäller möjligheten att påverka styrelsens beslutsfattande är rättsläget inte lika klart. I doktrinen har åsikter höjts rörande att avtalen inte bör vara bindande eftersom de reglerar s.k. absolut obligatoriska normer. Denna avsaknad av bundenhet kan ta sig uttryck genom att avtalen i sin helhet skall betraktas som ogiltiga, eller att åtminstone jämkning skall ske. Andra författare menar på att det torde finnas utrymme att upprätthålla avtalsförhållandet mellan parterna, med anledning av tanken om avtalsbundenhet. Min åsikt är att ett obligationsrättsligt förhållande skall anses föreligga mellan parterna. Jag anser att ekonomiska sanktioner pga. avtalsbrott bör kunna aktualiseras. Detta även om det innebär att den reella effekten blir att avtalen mer eller mindre kan ses som bindande även gentemot bolaget, pga. att parterna känner sig tvingade att följa aktieägaravtalet. Med tanke på vilken vikt många aktieägare lägger vid aktieägaravtalet och den osäkerhet som råder kring dess rättsverkningar kanske det är tid för lagstiftaren att agera.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1975:103 om förslag till ny aktiebolagslag, m.m.

Prop. 1975/76:81 med förslag om ändring i lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, m.m.

Prop. 1997/98:99 Aktiebolagets organisation

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag

Prop. 2009/10:61 En sänkning av kapitalkravet för privata aktiebolag

Litteratur

Adlercreutz, A & Gorton, L, *Avtalsrätt I*, 13:e uppl., Juristförlaget i Lund 2011 (Cit: Adlercreutz & Gorton).

Arvidsson, N, *Aktieägaravtal – Särskilt om besluts- och överlåtelsebindningar*, Thomson Reuters Professional AB 2010 (Cit: Arvidsson).

Grönfors, K & Dotevall, R, *Avtalslagen: en kommentar*, 4:e uppl., Norstedts Juridik 2010 (Cit: Grönfors & Dotevall).

Kansmark, J & Roos, C M, *Aktieägaravtal*, 2:a rev. uppl., Norstedts Juridik, 1994 (Cit: Kansmark & Roos).

Lindskog, S, *Aktieägaravtal – kommentarer med anledning av en avhandling*, SvJT 2011 s. 265-289 (Cit: Lindskog).

Nerep, E & Samuelsson, P, *Aktiebolagslagen – en lagkommentar del 1*, 2:a uppl., Thomson Reuters Professional AB 2009 (Cit: Nerep & Samuelsson).

Ramberg, C, *Aktieägaravtal i praktiken*, Norstedts Juridik 2011 (Cit: Ramberg).

Ramberg, J & Ramberg, C, *Allmän avtalsrätt*, 8:e rev. uppl., Norstedts Juridik 2010 (Cit: Ramberg & Ramberg).

Sjöberg, G, *Tvångsinlösenreglerna tvingande*, JT 2011-12 s. 149-159 (Cit: Sjöberg).

Sjöman, E, *Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten*. I: Aktiebolagens minoritetsskydd. Svernlöv, C (red), Iustus 2008 s. 49-73 (Cit: Sjöman).

Stattin, D, *Företagsstyrning. En studie om aktiebolagsrättens regler om ägar- och koncernstyrning*, 2:a uppl., 2008 (Cit: Stattin).

Stattin, D & Svernlöv, C, *Introduktion till aktieägaravtal*, Norstedts Juridik AB 2012 (Cit: Stattin & Svernlöv).

Strömholm, S, *Allmän rättslära*, 6:e uppl., Norstedts Förlag 1988 (Cit: Strömholm).

Rättsfall

NJA 1997 s. 93

NJA 2011 s. 429